



DATOS IDENTIFICATIVOS

Didáctica das ciencias sociais

Materia	Didáctica das ciencias sociais			
Código	P02G120V01503			
Titulación	Grao en Educación Primaria			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	OB	3	1c
Lingua de impartición	Castelán			
Departamento	Didácticas especiais			
Coordinador/a	Moragón Arias, María Pilar			
Profesorado	Moragón Arias, María Pilar			
Correo-e	mariapilarmoragon@uvigo.es			
Web				
Descrición xeral	Esta materia consiste en ensinar aos futuros Mestres a introducir aos nenos no coñecemento das distintas Ciencias Sociais que compoñen os contidos do *DCB para a Educación Primaria, así como a recoñecer as dificultades de aprendizaxe dos distintos conceptos e nocións relacionados coas Ciencias Sociais.			

Competencias

Código	
B1	Coñecer as áreas curriculares da Educación Primaria, a relación interdisciplinar entre elas, os criterios de avaliación e o corpo de coñecementos didácticos ao redor dos procedementos de ensino e aprendizaxe respectivos
B3	Abordar con eficacia situacións de aprendizaxe de linguas en contextos multiculturais e plurilingües. Fomentar a lectura e o comentario crítico de textos dos diversos dominios científicos e culturais contidos no currículo escolar
B4	Deseñar e regular espazos de aprendizaxe en contextos de diversidade e que atendan á igualdade de xénero, á equidade e ao respecto aos dereitos humanos que conformen os valores da formación cidadá
B5	Fomentar a convivencia na aula e fóra dela, resolver problemas de disciplina e contribuir á resolución pacífica de conflitos. Estimular e valorar o esforzo, a constancia e a disciplina persoal nos estudantes
B6	Coñecer a organización dos colexios de educación primaria e a diversidade de accións que comprende o seu funcionamento. Desempeñar as funcións de tutoría e de orientación cos estudantes e as súas familias, atendendo as singulares necesidades educativas dos estudantes. Asumir que o exercicio da función docente ha de ir perfeccionándose e adaptándose aos cambios científicos, pedagóxicos e sociais ao longo da vida
B7	Colaborar cos distintos sectores da comunidade educativa e do contorno social. Asumir a dimensión educadora da función docente e fomentar a educación democrática para unha cidadanía activa
B8	Manter unha relación crítica e autónoma respecto dos saberes, os valores e as institucións sociais públicas e privadas
B9	Valorar a responsabilidade individual e colectiva na consecución dun futuro sustentable
B10	Reflexionar sobre as prácticas de aula para innovar e mellorar o labor docente. Adquirir hábitos e destrezas para a aprendizaxe autónoma e cooperativa e promovela entre os estudantes
B11	Coñecer e aplicar nas aulas as tecnoloxías da información e da comunicación. Discernir selectivamente a información audiovisual que contribúa ás aprendizaxes, á formación cívica e á riqueza cultural
C13	Promover o traballo cooperativo e o traballo e esforzo individuais
C14	Promover accións de educación en valores orientadas á preparación dunha cidadanía activa e democrática
C23	Analizar e incorporar de forma crítica las cuestiones más relevantes de la sociedad actual que afectan a la educación familiar y escolar: impacto social y educativo de los lenguajes audiovisuales y de las pantallas; cambios en las relaciones de género e intergeneracionales; multiculturalidad e interculturalidad; discriminación e inclusión social y desarrollo sostenible
C29	Recoñecer a mutua influencia entre ciencia, sociedade e desenvolvemento tecnolóxico, así como as condutas cidadás pertinentes, para procurar un futuro sostenible
C31	Comprender os principios básicos das ciencias sociais
C32	Coñecer o currículo escolar das ciencias sociais
C33	Integrar o estudo histórico e xeográfico desde unha orientación instructiva e cultural
C34	Fomentar a educación democrática da cidadanía e a práctica do pensamento social crítico
C35	Valorar a relevancia das institucións públicas e privadas para a convivencia pacífica entre os pobos

C37	Desenvolver e avaliar contidos do currículo mediante recursos didácticos apropiados e promover as competencias correspondentes nos estudantes
C48	Fomentar a lectura e animar a escribir
D1	Capacidade de análise e síntese
D2	Capacidade de organización e planificación
D3	Comunicación oral e escrita na lingua materna
D5	Coñecemento de informática relativos ao ámbito de estudo
D6	Capacidade de xestión da información
D7	Resolución de problemas
D8	Toma de decisións
D9	Traballo en equipo
D13	Recoñecemento da diversidade e multiculturalidade
D14	Razoamento crítico
D15	Compromiso ético
D16	Aprendizaxe autónoma
D17	Adaptación a novas situacións
D18	Creatividade
D20	Coñecemento doutras culturas e costumes
D23	Sensibilidade por temas ambientais

Resultados de aprendizaxe

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe		
Coñecer o currículo escolar das Ciencias Sociais en Primaria	B1	C14	D3
	B3	C23	D13
	B6	C32	D14
	B8	C34	D23
Integrar o estudo histórico e xeográfico para comprender as relacións da sociedade co seu medio	B1	C14	D1
	B5	C29	D2
	B8	C31	D3
	B9	C32	D6
		C33	D13
		C35	D14
Comprender o desenvolvemento e a evolución das nocións espaciais, temporais e da historia da arte nos nenos e os problemas que expón a súa aprendizaxe	B1	C13	D1
	B4	C23	D2
	B7	C32	D7
	B9	C35	D13
		C48	D15
			D17
Deseñar programacións e materiais para a área de Ciencias Sociais en Primaria			D20
	B8	C13	D2
	B9	C32	D3
	B10	C33	D5
	B11	C34	D8
		C37	D9
			D13
			D16
			D18
			D23

Contidos

Tema	
1. BLOQUE 1. A construción dos conceptos e nocións para o coñecemento das Ciencias Sociais	Desenvolvemento e evolución das nocións espaciais Desenvolvemento e evolución das nocións temporais Tratamento didáctico da obra de arte
2. BLOQUE 2. Epistemoloxía e contido da área de Ciencias Sociais	Introdución ás Ciencias Sociais Concepto e trazos que as caracterizan Cales son as Ciencias Sociais?: definicións específicas As Ciencias Sociais na Escola: contidos
3. BLOQUE 3. Desenvolvemento de experiencias educativas e materiais didácticos da área	Elementos para a programación didáctica nas Ciencias Sociais Actividades para a Didáctica das Ciencias Sociais Elaboración e defensa dunha Unidade Didáctica en Coñecemento do Medio

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Sesión maxistral	22.5	22.5	45

Traballos de aula	10	15	25
Traballos tutelados	10	28	38
Titoría en grupo	2	5	7
Presentacións/exposicións	1	10	11
Probas de resposta longa, de desenvolvemento	5	15	20
Outras	2	2	4

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Sesión maxistral	Exposición dos contidos da materia con apoio de material audiovisual e exemplos prácticos
Traballos de aula	Comentario de textos, debates guiados
Traballos tutelados	Elaboración en grupo dunha Unidade Didáctica da área de Ciencias Sociais
Titoría en grupo	Resolución de dúbidas e problemas e orientación sobre os conceptos, traballos de aula e traballos tutelados
Presentacións/exposicións	Presentación, defensa e debate por parte do grupo da Unidade Didáctica elixida

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Traballos tutelados	Resolución de dúbidas e problemas que poidan ir xurdindo ao realizar os traballos propostos, así como realizar un seguimento máis personalizado das actividades de aprendizaxe. Orientación sobre a presentación dos resultados do traballo
Titoría en grupo	Resolución de dúbidas e problemas que poidan ir xurdindo ao realizar os traballos propostos, así como realizar un seguimento máis personalizado das actividades de aprendizaxe. Orientación sobre a presentación dos resultados do traballo
Presentacións/exposicións	Resolución de dúbidas e problemas que poidan ir xurdindo ao realizar os traballos propostos, así como realizar un seguimento máis personalizado das actividades de aprendizaxe. Orientación sobre a presentación dos resultados do traballo

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe		
Traballos de aula	Comentarios de texto, participación en debates, propostas... Os resultados de aprendizaxe esperados son: - Coñecer e assimilar os principios básicos das Ciencias Sociais e a contido da área - Integrar o estudo histórico e xeográfico para comprender as relacións da sociedade co seu medio	15	B3 B6	C13 C23 C34 C35 C48	D1 D3 D13 D14 D15
Traballos tutelados	Realización en grupo da Unidade Didáctica seleccionada. Os resultados de aprendizaxe esperados son: - Deseñar programacións e materiais para a área de Ciencias Sociais en Primaria	15	B4 B10	C13 C29 C37	D2 D3 D6 D9 D16 D17 D18
Presentacións/exposicións	Presentación e defensa da Unidade Didáctica Seleccionada. Os resultados de aprendizaxe esperados son: - Deseñar programacións e materiais para a área de Ciencias Sociais en Primaria	15	B4 B10 B11	C37 C48	D2 D3 D5 D6 D8 D18
Probas de resposta longa, de desenvolvemento	Unha proba teórica sobre os conceptos básicos e contidos do temario. Os resultados de aprendizaxe esperados son: - Coñecer e assimilar os principios básicos das Ciencias Sociais e a contido da área - Coñecer o currículo escolar das Ciencias Sociais en Primaria - Comprender o desenvolvemento e a evolución das nocións espaciais, temporais e da historia da arte nos nenos e os problemas que expón a súa aprendizaxe	50	B1 B8 B9	C31 C32 C33	D1 D3 D7 D20

Outras	Asistencia e participación activa nas actividades da aula.	5	B5	C14	D7
	Os resultados de aprendizaxe esperados son:		B7	C23	D14
	- Integrar o estudo histórico e xeográfico para			C34	D16
	comprender as relacións da sociedade co seu medio				D23

Outros comentarios sobre a Avaliación

Para aprobar a materia na primeira convocatoria (abril-maio), o alumnado que asista regularmente a clase deberá superar unha proba teórica sobre os conceptos básicos e os contidos do temario (exame final), así como realizar os traballos de aula e tutelados propostos. En caso de non asistir a clase e non realizar as actividades, faranse no exame final (oficial), na segunda convocatoria (xullo) ou nas convocatorias extraordinarias. As notas das actividades das clases B, e a nota da Unidade Didáctica, no caso de que se realizasen na aula, conservaranse na segunda convocatoria (xullo) e nas convocatorias extraordinarias. Quen non as realizou deberá facelas para superar a materia. A superación da proba teórica é condición imprescindible para superar a materia.

As datas dos exames poden consultarse na páxina web da Facultade, na ligazón <http://feduc.webs.uvigo.es/index.php?ide=60,0,0,1,0,0>

Bibliografía. Fontes de información

BIBLIOGRAFÍA BÁSICA

- HERNÁNDEZ CARDONA, F.X. (2002): *Didáctica de las Ciencias Sociales, Geografía e Historia*. Barcelona, Graò.
- GARCÍA RUIZ, A.L. (2003): *El conocimiento del medio y su enseñanza práctica en la Educación Primaria*. Granada, Natívola.

BIBLIOGRAFÍA COMPLEMENTARIA

- AINSENBURG, B. y ALDEROQUI, S. (comps.) (1998): *Didáctica de las Ciencias Sociales, II. Teorías con prácticas*. Buenos Aires, Paidós.
- ÁLVAREZ ORELLANA, M.F. y RUBIO SOTÉS, F. (1996): *El conocimiento del medio y los paisajes humanizados*, en *III Jornadas de Didáctica de la Geografía*, Madrid, A.G.E., pp. 219-226.
- ARAGONÉS, J.I. y otros (1988): *Experiencias del niño en su entorno urbano*. Madrid, MOPU.
- ÁVILA RUIZ, R.M. (2000): *Las concepciones de los alumnos sobre la obra de arte y sus implicaciones didácticas*, en *Iber. Didáctica de las Ciencias Sociales, Geografía e Historia*, Barcelona, Graò Educación, nº 23, enero, pp. 77-87.
- BAIGORRI, J. y otros (1985): *Elementos para una Didáctica de las Ciencias Sociales*. Salamanca, ICE de la Universidad de Salamanca.
- BEANE, J.A. (2005): *La integración del currículo. El diseño del núcleo de la educación democrática*. Madrid, Morata.
- BENEJAM, P. y otros (2000): *La justificación y la argumentación en la enseñanza de las Ciencias Sociales*, en *Iber. Didáctica de las Ciencias Sociales, Geografía e Historia*, Barcelona, Graò Educación, nº 28, abril, pp. 57-68.
- BENEJAM, P. y PAGÈS, J. (coords.) (1997): *Enseñar y aprender ciencias sociales, geografía e historia en la educación secundaria*. Barcelona, ICE/Horsori.
- BESALÚ, X (2002): *Diversidad cultural y educación*. Madrid, Síntesis.
- CALAF, R. (1996): *La enseñanza de la Historia del Arte: entre la borrosidad y la realidad posible*, en *Iber. Didáctica de las Ciencias Sociales, Geografía e Historia*, Barcelona, Graò Educación, nº 8, abril, pp. 17-24.
- CAMILLONI, A.W. de y LEVINAS, M.L. (1995): *Pensar, descubrir y aprender. Propuesta didáctica y actividades para las Ciencias Sociales*. Buenos Aires, Aique.
- CASTORINA, J.A. y LENZI, A.M. (comps.) (2000): *La formación de los conocimientos sociales en los niños. Investigaciones psicológicas y perspectivas educativas*. Barcelona, Gedisa.
- CONSTRUCCIÓN DE IDENTIDADES Y ENSEÑANZA DE LAS CIENCIAS SOCIALES (2006). Monográfico de *Iber. Didáctica de las Ciencias Sociales, Geografía e Historia*. Barcelona, Graò.
- DELVAL, J. (1989): *La representación infantil del mundo social*, en *TURIEL, E., ENESCO, I. y LINAZA, J. (comps.): El mundo social en la mente infantil*, Madrid, Alianza, pp. 245-328.
- EQUIP COSSETÀNIA (1996): *El tiempo histórico: ejemplo de un tratamiento procedimental*, en *Iber. Didáctica de las Ciencias Sociales, Geografía e Historia*, Barcelona, Graò Educación, nº 8, abril, pp. 121-135.

- FERNÁNDEZ VALENCIA, A. (1994): La pintura como fuente histórica e instrumento didáctico, en *IBER. Didáctica de las Ciencias Sociales, Geografía e Historia*, Barcelona, Graò Educación, nº 1, julio, pp. 83-88.
- FRIERA SUÁREZ, F. (1995): *Didáctica de las Ciencias Sociales. Geografía e Historia*. Madrid, Ediciones de la Torre.
- GARCÍA GARGANTILLA, A.B. y BENAVIDES BERMEJO, M. (1996): *El paisaje a través de los ojos de un niño*, en *III Jornadas de Didáctica de la Geografía*, Madrid, A.G.E., pp. 265-275.
- GARCÍA PÉREZ, F.F. (2003): *Las ideas de los alumnos y la enseñanza del medio urbano. La relevancia educativa de las concepciones sobre la ciudad*. Sevilla, Díada.
- GARCÍA RUIZ, A.L. (1996): *Criterios didácticos para la observación y comprensión del paisaje*, en *III Jornadas de Didáctica de la Geografía*, Madrid, A.G.E., pp. 287-294.
- GÓMEZ RODRÍGUEZ, A.E. y NÚÑEZ GALIANO, M.P. (coords.) (2006): *Formar para investigar, investigar para formar en didáctica de las ciencias sociales*. Málaga, Asociación Universitaria del Profesorado de Didáctica de las Ciencias Sociales.
- GONZÁLEZ, M. de los A. y POLO HERRADOR, M.A. (1994): *Los departamentos de Educación y Acción Cultural en los museos*, en *IBER. Didáctica de las Ciencias Sociales, Geografía e Historia*, Barcelona, Graò Educación, nº 2, octubre, pp. 7-28.
- HANNOUN, H. (1972): *El niño conquista el medio*. Buenos Aires, Kapelusz.
- HOLLOWAY, G.E.E. (1982): *Concepción del espacio en el niño según Piaget*. Barcelona, Paidós.
- LABORATORIOS EN GEOGRAFÍA E HISTORIA (2005). Monográfico de *IBER. Didáctica de las Ciencias Sociales, Geografía e Historia*, Barcelona, Graò.
- LICERAS RUIZ, A. (2000): *Tratamiento de las dificultades de aprendizaje en Ciencias Sociales*. Granada, Grupo Editorial Universitario.
- LLEBOT CALVET, N. (ed.) (2006): *La educación intercultural: discursos y prácticas*. Lleida, Editions de la Universitat.
- MARRÓN GAITE, M.J. (1990): *La educación de la orientación espacial en el niño a través de un juego de simulación: el tesoro de los piratas*, en *I Jornadas de Didáctica de la Geografía*, Madrid, A.G.E., 1988, Valencia, ECIR, pp. 114-118.
- MARTÍN ORTEGA, E. (1986): *Los juegos de simulación: ¿cómo hacerlos, dónde conseguirlos?*, en *Infancia y Aprendizaje*, Madrid, nº 34, pp. 115-124.
- MORENO JIMÉNEZ, A. y MARRÓN GAITE, M.J. (1995): *Enseñar geografía. De la teoría a la práctica*. Madrid, Síntesis.
- OCHAÍTA ALDERETE, E. y HUERTAS, J.A. (1989): *Desarrollo y aprendizaje del conocimiento espacial: aportaciones para la enseñanza del espacio geográfico*, en *Boletín de la Asociación de Geógrafos Españoles*, Madrid, nº 8 (2ª época), pp. 10-20.
- PAGÈS, J. (2000): *Un punto de vista sobre la Didáctica de las Ciencias Sociales*, en *Didáctica de las Ciencias (Experimentales y Sociales)*, nº 14, pp. 3-21.
- PIAGET, J. (1984): *La representación del mundo en el niño*. Madrid, Morata.
- PIÑEIRO PELETEIRO, R. y MELÓN ARIAS, M.C. (1998): *La formación geográfica en la educación infantil y primaria*, en *IBER. Didáctica de las Ciencias Sociales, Geografía e Historia*, nº 16, pp. 75-82.
- RODRÍGUEZ LESTEGÁS, F. (1985): *Sobre la evolución de algunos conceptos geográficos en el niño (etapa preescolar)*, en *IX Coloquio de Geografía*, Murcia, A.G.E., t. 1, s.p.
- RODRÍGUEZ LESTEGÁS, F. (1995): *Didáctica de las Ciencias Sociales na Educación Infantil*. Vigo, Ir Indo.
- RODRIGO, P. y RODRIGO, A. (2000): *El espacio urbano*. Madrid, Síntesis.
- SAEGESSER, F. (1991): *Los juegos de simulación en la escuela*. Madrid, Visor.
- SANCHO TEJEDOR, M. (1987): *Actividades didácticas para el conocimiento del medio*. Madrid, Cincel.
- SOUTO, X.M. (1998): *Didáctica de la Geografía. Problemas sociales y conocimiento del medio*. Barcelona, Edicions del Serbal.
- TONDA MONLLOR, E.M. (2001): *La Didáctica de las Ciencias Sociales en la formación del profesorado de Educación Infantil*. San Vicente del Raspeig (Alicante), Publicaciones de la Universidad de Alicante.
- TRAVÉ GONZÁLEZ, G. (2005): *Una propuesta de conocimiento económico para un currículm integrado de ciencias sociales*.

Consideraciones desde la investigación didáctica, en [Kikirikí. Cooperación educativa], nº 77, pp. 21-29.

- VALLS MONTÉS, R. y LÓPEZ SERRANO, A. (eds.) (2002): *Dimensión europea e intercultural en la enseñanza de las ciencias sociales*. Madrid, Síntesis.

Recomendacións**Materias que continúan o temario**

Historia: Historia do presente/P02G120V01203

Xeografía/P02G120V01305
